

STATISTIKANÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Tallinn

11.12.2025 nr 1-5/26/006

Algus kell 10.00, lõpp kell 12:15

Juhatas Hede Sinisaar

Protokollis Anneli Saarma

Protokoll koostatud 18.12.2025

Osa võtsid Urmet Lee, Raoul Lättemäe, Raivo Ruusalepp, Reelika Leetmaa, Tarmo Luumann, Kadri Land, Veiko Tali, Marko Udras

Puudusid Pille Lehis, Mari-Liis Jakobson

Kutsutud

Kliimaministeeriumi Strateegia, analüüsi ja digiarengu osakonna juhataja Merilin Olo

Rahandusministeeriumi Halduspoliitika valdkonna halduspoliitika asekanstler Kaur Kajak

Statistikaameti peadirektori asetäitja andmeteenuste alal Kaido Paabusk

Statistikaameti peadirektori asetäitja andmehalduse ja andmeteaduse alal Liina Osila

Statistikaameti partnerlussuhete juht Jaana Tael

Statistikaameti arendusosakonna juhataja Maiki Ilves

Statistikaameti makromajanduse statistika osakonna juhataja Evelin Ahermaa

Koosoleku avas Hede Sinisaar. Kinnitati päevakord.

Päevakord

1. Põhinäitajate kvaliteedinäitajad, meetoodika ja kvaliteedi seoste kirjeldamine.
2. Riigirahanduse reservatsiooni retrospektiiv
3. Statistikanõukogu 2026. aasta tööplaani kinnitamine.
4. Muud küsimused

1. Põhinäitajate kvaliteedinäitajad, meetoodika ja kvaliteedi seoste kirjeldamine.

Urmet Lee tegi ülevaate Statistikaameti kvaliteedijuhtimise olukorrast ja põhinäitajate kvaliteedi hindamisest. Statistikaameti kvaliteedijuhtimissüsteem ei ole eraldiseisev süsteem, vaid asutuse juhtimissüsteemi oluline osa. Ta tõi esile, et praegu toimuvad hindamised ja auditeerimised, sealhulgas Eurostati kontrollid ja sisekontrolli auditid, kuid süsteem vajab terviklikku juhtimist. Ressursipuudus ja halduskoormuse vähendamise surve on pidevad väljakutsed, mis võivad mõjutada kvaliteeti. 2026. aasta on pühendatud kvaliteedi parandamisele: eesmärk on tsentraliseerida kvaliteedijuhtimine, tugevdada intsidentide jälgimist ja luua mehhanism pidevaks täiustamiseks. Eraldi tähelepanu all on 18 põhinäitajat, mis peegeldavad olulisemate majandus- ja sotsiaalse valdkonna näitajate komplekti. Iga näitaja jaoks on määratud tolerantsid, mis peavad revideerimise kirjeldamise piiridesse jääma. Kvaliteedi põhinäitajaid vaadatakse regulaarselt üle kord kvartalis.

Maiki Ilves tutvustas 2026. aasta kvaliteedijuhtimise tegevuskava ja prioriteete. Kvaliteet on järgmise aasta keskne fookus, kuna mitmed hiljutised intsidendid ja põhinäitajate probleemid näitasid vajadust süsteemi tugevdamiseks. Tegevuskava koosneb viiest suurest projektist: Kvaliteedi hindamise põhimõtete ja intsidentide raporteerimise süsteemi juurutamine, põhinäitajate kvaliteediriskide kaardistamine ja maandamine, analüütikute kompetentside tõstmine, meetoodika ja kvaliteedi kirjeldamine uue standardi järgi ning administratiivandmete omanike ja kasutajate rollide juurutamine.

Kvaliteedijuhtimissüsteemi arendamise eesmärk on luua ühtsed hindamispõhimõtted ja tsentraliseerida kvaliteedi hindamine. Samuti plaanitakse luua mehhanism andmekvaliteedi intsidentide keskseks registreerimiseks ja jälgimiseks. Alustatakse põhinäitajate süvaanalüüsist, keskendudes nendele näitajatele ja analüütikutele, kes vastutavad nende tootmise eest, et kaardistada riskikohad ja rakendada parimaid praktikaid. See hõlmab struktureeritud intervjuusid, meetoodiliste riskide hindamist ja koolituste kavandamist. Meetoodika dokumenteerimine viiakse kooskõlla uue Euroopa standardiga, et tagada selgus ja kättesaadavus. Lisaks luuakse tööriistad administratiivandmete omanikele, et nad saaksid oma rolli täita ja hallata andmete riskisutust. Koolituste plaan koostatakse kompetentsimudeli alusel, alustades sisekoolitustega ja vajadusel kaasates väliseid koolitajaid.

Edukuse mõõdikud hõlmavad intsidentide arvu ja reageerimiskiirust, põhinäitajate kvaliteeti, koolituste mõju ning dokumentatsiooni kättesaadavust.

Nõukogule tehti ettepanek, et statistikanõukogu roll kvaliteedijuhtimises oleks arvamuse andmine süsteemi toimivuse kohta kord aastas statistikasüsteemi osaliste koostatud kvaliteediaruannete alusel ning arvamuse andmine põhinäitajate valiku osas. Arvamuse väljendamine toimuks nõukogu koosoleku protokollis ja kokkuvõtvalt nõukogu tegevusaruandes.

Arutelu käigus toodi välja, et praegused kvaliteedikriteeriumid ja lävendid on liiga lebedad ning loovad „roheline foori“ illusiooni. Lepiti kokku, et korraldatakse ekspertseminar lävendite ja hindamiskriteeriumide täpsustamiseks, tuues sisse rahvusvahelised praktikad ja Eesti spetsiifika. Ressursipuuduse tõttu tuleb keskenduda näitajatele, millel on suur poliitiline ja ühiskondlik mõju, nagu riigi rahandus, THL, tööturg ja palgad. Soovitati lisada põhinäitajate hulka keskkonna- ja kliimanäitajad.

Lepiti kokku, et Statistikaamet valmistab ette ettepanekud põhinäitajate komplekti täiendamiseks, lisades keskkonna- ja kliimanäitajad. Nõukogu aitab kommunikatsioonis selgitada ühiskonnale kompromisse kvaliteedi, halduskoormuse ja ressursside vahel, et vältida olukordi, kus väiksemad vead põhjustavad ebaproportsionaalset kriitikat või oodatakse suuri kvaliteedihüppeid ilma vajaliku ressursita. Statistikaamet jätkab 2026. aasta tegevuskava elluviimist, mis hõlmab kvaliteedijuhtimise tsentraliseerimist, meetoodika dokumenteerimist, intsidentide halduse süsteemi loomist ja koolituste käivitamist.

OTSUSTATI:

- 1.1. Statistikaametil ette valmistada põhinäitajate kvaliteedinäitajate komplekt.
- 1.2. Korraldada ekspertseminar lävendite ja hindamiskriteeriumide täpsustamiseks.

2. Riigirahanduse reservatsiooni retrospektiiv

Evelin Ahermaa selgitas nõukogule, et reservatsioon puudutas riigi rahanduse auditit, mida tehakse kaks korda aastas Eurostati järelevalve all ning iga kahe aasta tagant lisandub visiit, kus osalevad ka Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpang. 2024. aasta sügisel sai Eesti reservatsiooni seoses kaitsekulutuste kajastamisega. Eesti puhul oli ebaselge teatud kaitsekulutuste kajastamise õige perioodi määramine, mis tõi kaasa meetoodilise vaidluse. Probleem ei seisnenud summas, vaid just perioodi määramises, mis omakorda mõjutas Maastrichti kriteeriumi ja ülemäärase eelarve defitsiidi menetluse riski. Reservatsioon eemaldati 2025. aasta aprillis pärast Eurostati otsust tõsta vaidlusalusel summad 2023. aastasse. Juhtum oli erandlik, sest riigi rahanduses reservatsioone tavaliselt ei panda.

Eesti juhtum sai katseprojektiks, mille põhjal koostatakse uus juhend kaitsekulutuste kajastamiseks. Statistikaamet peab jätkama järeltegevusi, mis tulenevad EDP visiidi soovist. Esiteks tuleb luua regulaarne andmevahetus Kaitseministeeriumiga, et tagada FAT-tehingute ja muude kaitsekulutuste korrektne kajastamine. Selleks on juba välja töötatud vorm, kuid praktikas on probleem, et tehinguid tehakse ainult aasta lõpus, mis raskendab pidevat kontrolli. Teiseks tuleb jälgida Eurostati juhendi valmimist, mis on praegu mustandi faasis ja toob sisse juriidilise omandiõiguse ülekandumise eelistuse majandusliku omandiõiguse ülekandumise ees. Statistikaamet peab kohandama oma meetoodikat vastavalt uuele juhendile ja lahendama käibemaksu kajastamise perioodi küsimuse, mis on endiselt lahiline. Lisaks tuleb jätkata ulatuslikku selgitustööd nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt, et tagada läbipaistvus ja vältida sarnaste probleemide kordumist. Pikemas perspektiivis on vajalik parandada koordineerimist raamatupidamise, statistika ja andmehalduse vahel, et Eesti detailne riigi raamatupidamise andmestik ei muutuks riskiks, vaid tugevuseks.

Reservatsiooni juhtum näitas, et Eesti detailne andmestik toob esile võimaluse esitada rohkem küsimusi kui teistes riikides. Rõhutati, et Statistikaamet ei saa üksi hakkama olukordadega, kus süsteemsed puudujäägid põhjustavad hilisemaid parandusi ja kriitikat. Vajalik on ühtne lähenemine, kus kõik osapooled – raamatupidamine, registrid ja statistika – töötavad koos ning täidavad lüngad, et vältida korduvaid vaidlusi ja reservatsioone. Samuti tõsteti esile, et massandmete laialdasem kasutamine tulevikus võib tuua sarnaseid väljakutseid ka teistes valdkondades, mistõttu tuleb juba praegu luua selged reeglid ja protsessid nende andmete käsitlemiseks.

Arutelu toodi välja, et Eesti andmete kvaliteedi potentsiaal on kõrge, kuid see eeldab teadlikku investeeringut koordineerimisse ja meetodika ühtlustamisse. Lisaks rõhutati vajadust tagada süsteemne lahendus, mitte üksikutele juhtumitele reageerimine.

OTSUSTATI:

2.1. võtta informatsioon teadmiseks.

3. Statistikanõukogu 2026. aasta tööplaani kinnitamine.

Nõukogu arutas 2026. aasta tööplaani ülesehitust ja kohtumiste ajakava. Lepiti kokku, et tööplaanis on kaks põhiteemat ning üks paindlik teema, mis võimaldab reageerida jooksvalt tekkivatele vajadustele. Esimese poolaasta kohtumised kavandatakse kindlate kuupäevadega, teise poolaasta ajad jäävad esialgu tinglikuks ja täpsustatakse kevadel.

Arutati kahte alternatiivi veebruari ja märtsi kohtumiste korraldamiseks: kas hoida kaks eraldi kuupäeva (27. veebruar ja 12. märts) või teha 12. märtsil pikem kohtumine, mis ühendab teemad. Pikema kohtumise eelistus tulenes vajadusest käsitleda Statistikaameti 2025. aasta tulemusi koos aastaaruandega, arutada nõukogu enda aastaaruande põhimõtteid ning võimalusel kuulata peadirektori konkursi kandidaate. Lepiti, et 12. märtsi kohtumine toimub füüsiliselt ja kestab vähemalt kolm tundi, alustades kell kaks ja lõpetades kella viie paiku.

Lisaks otsustati planeerida kevadesse eraldi seminar põhinäitajate kvaliteedikriteeriumide ja lävendite aruteluks, et süvendada ekspertiisi ja seostada see Statistikaameti projektidega. See samm on vajalik, kuna jaanuaris-veebruaries tehakse kvaliteedi hetkeseis olemasolevate näitajate osas, kuid sisuline arutelu vajab rohkem aega ja laiemat koosseisu. Seminari tulemused peaksid kajastuma sügiseses kohtumises, kus kinnitatakse nõukogu arvamus statistikatööde kava kohta.

Kohtumiste ajakava täiendamiseks pakuti välja aprilli ja mai kuupäevad, et vältida juuni tihedat perioodi. Sügise tööplaani ja teemad lepatakse kokku maikuu kohtumisel. Virtuaalse formaadi kasutamine jääb võimaluseks, kuid rõhutati füüsiliste kohtumiste väärtust sisuliste arutelude jaoks. Aprillis toimub virtuaalne kohtumine nõukogu aastaaruande kinnitamiseks ja teenuspõhise juhtimise teemal. Mais keskendutakse andmekaitsele, privaatsusele, uutele andmeteenustele ja statistikatööde programmi ettevalmistusele. Teise poolaasta kohtumised hõlmavad septembris statistikatööde programmi arvamuse kinnitamist ja 2027. aasta tööplaani arutelu ning detsembris kvaliteediraporti ülevaadet, 2026. aasta tööplaani kinnitamist ja Eesti Panga statistikatööde loetelu kinnitamist. Ootenimekirja teemadeks jäid tehisaru rakendamine statistikas, kliimavaldkonna statistika, andmehalduse kompetentsikeskus ja üleminek uuele rahvamajanduse arvepidamise süsteemile (SNA25).

OTSUSTATI:

3.1. kinnitada 2026. aasta I poolaasta tööplan (lisatud protokollile).

4. Muud küsimused.

4.1. Andmehalduse rahastus.

Tõstatati küsimus andmehalduse kohta: kuidas Statistikaamet tegutseb, kui rahastus ei saabu? Vastuses selgitati, et rahastus on seni tulnud RFF projektist, mille perioodi pikendati augusti alguseni. Edaspidiseks otsitakse uusi rahastusvõimalusi, et vältida tegevuse katkemist. Andmehalduse tiimis töötab ligikaudu kümme inimest, kelle töö on kriitiline andmete kvaliteedi ja halduse tagamiseks.

4.2. Tarbijahinnaindeksi meetodika muudatus.

Urmet Lee tegi ülevaate tarbijahinnaindeksi (THI) metoodika muudatusest. Analüüs näitas, et varasem energiahinna arvestamise metoodika põhjustas 2021. aasta keskpaigast kuni 2022. aasta lõpuni THI aasta keskmise näitaja ülehindamist kuni 1,8 protsendipunkti võrra. Uus mudel arvestab tegelikku tarbimiskäitumist, vältides järske kõikumisi. Plaan on avaldada korrigeeritud metoodika koos jaanuari THI andmetega 6. veebruaril.

LISAD

1. Statistikanõukogu_11.12.2025_esitus
2. Statistikanõukogu 2026. aasta I poolaasta tööplaan

(allkirjastatud digitaalselt)

Hede Sinisaar

(allkirjastatud digitaalselt)

Anneli Saarma